Qorti tal-Maġistrati (Għawdex)
Ġurisdizzjoni Superjuri
Sezzjoni Ġenerali

Maġistrat Dottor Brigitte Sultana LL.D, LL.M (Cardiff) Adv. Trib. Eccl. Melit.

Illum, il-Ġimgħa, 27 ta' Mejju 2022

Rikors Ġuramentat numru:- 8/2019 BS

Rosario Cortis

vs

Angelo Farrugia u Frances Farrugia

Il-Qorti;

Rat ir-rikors ġuramentat tal-attur illi ppremetta:

1. Illi permezz ta' kuntratt datat Ħmistax (15) ta' Frar elfejn u tnax *(*2012) in atti n-Nutar Joseph Tabone Angelo Farrugia martu Frances Farrugia iddikjaraw li huma solidalment bejniethom ikkostitwew rwieħhom veri, ċerti u likwidi debituri versu Rosario Cortis għas-somma ta' tmienja u tmenin elf sitt mija u wieħed u ħamsin Euro (€88,651) rappreżentanti flus mislufa brevi manu kopja ta' liema qegħda tiġi hawn annessa u mmarkata dokument "A";

2. Illi l-konvenuti kienu obbligaw ruħhom li dik is-somma kienet restitwibbli bla imgħax fi żmien sitt xhur minn dik id-data liema somma kienet tonqos b tlieta u għoxrin Euro (€23) kuljum jekk titħallas qabel.

3. Illi l-konvenuti għamlu xi pagamenti iżda dan is-somma ta' tmienja u tmenin elf sitt mija u wieħed u ħamsin Euro (€88,651) baqgħet ma

thalsitx entro s-sitt xhur stipulati in atti l-kuntratt tan Nutar Joseph Tabone.

4. Illi ma′ dan l-ammont stante li ma tħallasx fil-ħin hemm ukoll l-imgħaxijiet legali għaddejin bir-rata ta' tmienja fil-mija (8%).

5. Illi l-ammont kollu dovut illum il-ġurnata mill-intimati huwa dak ta' mija u Ħmistax-il elf, mitejn u disgħa u erbgħin Euro u sebgħa u erbgħin Euro ċenteżmi (E115,249.47) li fih jinkludi l- imgħaxijiet u dan skond ir-rendikont hawn anness u mmarkat bħala Dok B.

Illi nonostante interpellat sabiex jaddivjeni għall-likwidazzjoni u ħlas lura ta' dan il-bilanċ kumplessiv, anke permezz ta' ittra uffiċjali tat 13 ta' Frar 2018, u notifikata lil konvenuti fil-20 ta' Frar 2018, il konvenut baqa' inadempjenti mingħajr ebda raġuni valida fil-ligi.

Talbu lil dina l-Onorabbli:

1. Tiddikjara li l-intimati huma debituri fil-konfront ta' Rosario Cortis fl-ammont ta' mija u ħmistax -il elf, mitejn u disgħa u erbgħin Euro u sebgħa u erbgħin Euro ċenteżmi (€115,249.47) għar-raġunijiet fuq indikati.

2. Tikkundannakom sabiex tħalsu lill-attur din l-istess somma flimkien mal-imgħax fuqha bir-rata ta′ tmienja fil-mija (8%) mid-data tal-preżentata ta' dawn il-proċeduri sad-data tal pagament effettiv.

Bl-ispejjeż kontra l-intimati inkluż dawk tal-ittra uffiċjali numru 84/2018 ppreżentata fit-13 ta' Frar 2018 li huma minn issa nġunti għas-subizzjoni.

Rat ir-risposta ġuramentata tal-konvenuti illi eċċepew:

1. It-talbiet attriċi huma infondati fil-fatt u fid-dritt u ghandhom jigu miċħuda.

2. Mhux minnu li l-eċċepjenti huma debituri tal-attur fis-somma pretiża minnu f'din il-kawża. L-eċċepjenti diġa' ħallsu ammonti konsiderevoli b'rifużjoni tas-self somministrat lilhom mill-attur.

3. F'kull każ u mingħajr preġudizzju, kwalunkwe ħlas mitlub mill-attur b'din il-kawża huwa milqut minn kawza illeċita, u għalhekk mhux dovut.

4. Salvi eċċezzjonijiet ulterjuri fid-dritt u fil-fatt.

Rat il-kontro-talba tal-konvenuti rikonvenzjonanti Angelo u Frances konjugi Farrugia illi ddikjaraw u jikkonfermaw:

a. Illi jeżistu ċ-ċirkostanzi kontemplati fl-Artikolu 396 et seq tal-Kodiċi ta' Organizzazzjoni u Proċedura Ċivili (Kapitolu 12 tal-Liġijiet ta' Malta) u għaldaqstant il-konvenuti Angelo u Frances konjugi Farrugia, illum rikonvenzjonanti, qiegħdin jipprevalixxu rwieħhom mid-dritt li jippreżentaw kontra-talba rikonvenzjonat.

b. Illi b'kuntratt tan-Nutar Joseph Tabone tal-ħmistax (15) ta' Frar elfejn u tnax (2012), l-esponenti konjugi Farrugia kkostitwew irwieħhom debituri favur l-attur rikonvenzjonat Rosario Cortis fis-somma ta' tmienja u tmenin elf sitt mija u wieħed u ħamsin ewro (Eur88,651), u obbligaw ruħhom li jħallsuha fi żmien sitt xhur, liema obbligazzjoni tinsab garantita b'ipoteka ġenerali.

c. Illi madankollu, din l-obbligazzjoni assunta mill-esponenti ġiet magħmula fuq kawża illeċita, għal kollox jew in parti, billi fl-ammont imsemmi ta' tmienja u tmenin elf sitt mija u wieħed u ħamsin ewro (Eur88,651) hemm inklużi kalkoli ta' imgħax b'rati ogħla mill-massimu permessi mil-liġi, u bi ksur tal-liġijiet penali, u għalhekk m'għandha ebda effett, għal kollox jew in parti.

Għaldaqstant, in vista tas-suespost, ir-rikonvenzjonanti, umilment jitolbu lil din l-Onorabbli Qorti jogħġobha:

i. Tiddikjara u tiddeċiedi illi l-obbligazzjoni tal-ħlas assunta mill-esponenti favur l-attur bil-kuntratt pubblikat min-Nutar Joseph Tabone tal-15 ta' Frar 2012 ma tiswiex, għal kollox jew in parti, minħabba f'kawża illeċita.

ii. Tikkundanna lill-attur rikonvenzjonat jaddivjeni għall-kuntratt korrettorju opportun;

iii. Tiffissa l-post, ġurnata u ħin għall-pubblikazzjoni tal-kuntratt pubbliku skond it-talba preċedenti;

iv. Tinnomina Nutar għall-pubblikazzjoni ta' listess kuntratt u kuraturi in rappreżentanza ta' l-eventwali kontumaċi fuq l-istess kuntratt.

Bl-ispejjeż kemm tat-talba rikorrenti kif ukoll tat-talba rikonvenzjonali tal-intimati rinkonvenzjonant kontra r-rikorrenti.

Rat ir-risposta ġuramentata tal-attur Rosario Cortis għall-kontro-talba tal-konvenuti Angelo u Frances konjugi Farrugia illi eċċepixxa:

1. Illi t-talbiet kontenuti fil-kontro-talba huma assolutament infondati fid-dritt u fil-fatt u għandhom jiġu respinti bl-ispejjeż kontra l-istess konvenuti rikonvenzjonanti.

2. Illi preliminarjament t-talba rikonvenzjonanti hija preskritta għat-tenur tal-Artikolu 1224 tal-Kodiċi Ċivili (Kap 16).

3. Illi ma huwix minnu li l-konvenuti rikonvenzjonanti assumew dejn b'kalkolu ta' imgħax għola mill-massimu permess mil-Liġi iżda kienu ben konsapevoli li l-ammont assunt kien dovut lill attur rikonvenzjonat.

4. Illi kif misjub fil-kuntratt in atti n-Nutar Dottor Joseph Tabone id-dejn tal-konvenuti huwa cert, likwidu u dovut.

5. Illi di piu' il-konjugi Farrugia assumew dak id-dejn permezz ta' kuntratt pubbliku in atti n-Nutar Dottor Joseph Tabone fil ħmistax (15) ta' Frar elfejn u tnax (2012) wara li dan l-istess kuntratt inqara lilhom, ġie spjegat il-kontenut tiegħu u ffirmawh volontarjament mingħajr ebda pressjoni.

Salvi eċċezzjonijiet ulterjuri fil-fatt u fid-dritt permessi mil-liġi.

Bl-ispejjeż.

Semgħet ix-xhieda u rat il-provi kollha l-oħra li tressqu fil-kors tal-kawża.

Rat illi l-kawża tħalliet għas-sentenza għal-lum bil-fakolta` li l-partijiet jippreżentaw noti ta` osservazzjonijiet.

Rat in-noti ta` osservazzjonijiet tal-partijiet.

Rat l-atti l-oħra tal-kawża.

Ikkunsidrat:

<u>Kuntratti</u>

1. Kuntratt: 22 ta' Novembru 2007

B'kuntratt ta' kostituzzjoni ta' debitu datat 22 ta' Novembru 2007 fl-atti tan-Nutar Dottor Joseph Tabone, il-konvenuti Angelo u Frances konjuġi Farrugia kkostitwew ruħhom bħala debituri ta' l-attur Rosario Cortis fl-ammont ta' Lm25,800 u ntrabtu li jħallsu dik is-somma fi żmien tmintax-il xahar mingħajr imgħaxx.

2. Kuntratt: 17 ta' Mejju 2010

B'kuntratt ta' kostituzzjoni ta' debitu datat 17 ta' Mejju 2010 fl-atti tan-Nutar Dottor Joseph Tabone, il-konvenuti Angelo u Frances konjuġi Farrugia kkostitwew ruħhom bħala debituri ta' l-attur Rosario Cortis fl-ammont ta' €74,000 u ntrabtu li jħallsu dik is-somma mingħajr imgħaxx fi żmien sitt xhur, liema somma tonqos bi €23.00 kuljum jekk titħallas qabel.

3. **Kuntratt: 15 ta' Frar 2012**

B'kuntratt ta' kostituzzjoni ta' debitu datat 15 ta' Frar 2012 fl-atti tan-Nutar Dottor Joseph Tabone, il-konvenuti Angelo u Frances konjuġi Farrugia kkostitwew ruħhom bħala debituri ta' l-attur Rosario Cortis fl-ammont ta' €88,651 u ntrabtu li jħallsu dik is-somma mingħajr imgħaxx fi żmien sitt xhur, liema somma tonqos bi €23.00 kuljum jekk titħallas qabel.

Fuq l-istess kuntratt il-partijiet qablu li tiġi kostitwita ipoteka ġenerali fuq il-ġid kollu tagħhom.

Billi jidher illi l-konvenuti Farrugia baqgħu morużi fil-pagamenti, l-attur Rosario Cortis interpellahom b'ittra uffiċjali tat-13 ta' Frar 2018 (Ittra Nru. 84/18) sabiex iħallsu s-somma mislufa fl-intier tagħha. Tajjeb jingħad illi fl-atti ma ġietx esebita kopja ta' din l-ittra.

Il-Provi

Huwa paċifiku bejn il-partijiet illi kien John Mallia li laqqa' lill-konvenuti mal-attur. Il-konvenut xehed illi dik il-ħabta u cioe fis-sena 2007 huwa investa fix-xiri ta' dar fin-Nadur bil-ħsieb illi jiżviluppaha, ibiegħha u jagħmel ċertu marġini ta' profitt minnha. Sabiex jiffinanzja dan il-proġett kien diġa ssellef xi flus mill-Bank iżda kien għad jonqsu s-somma ta' Lm13,000 biex jifdi l-proġett. Xehed illi l-Bank ma kienx dispost jisilfu aktar flus u għalhekk ried isib alternattiva. Billi fil-passat kien diġa ssellef xi flus mingħand John Mallia, il-konvenut reġa mar għand Mallia u talbu jisilfu l-ammont li kien jeħtieġ. Mallia xehed li dik il-ħabta kien introduċa lill-konvenut mal-attur u wara xi diskussjonijiet bejniethom l-attur offra li jislef lill-konvenut is-somma ta' Lm15,000. L-attur xehed illi l-għan tiegħu ma kienx purament dak illi jislef iżda illi jgħin lill-konvenut.

Sabiex ikun kopert l-attur ra li ssir kostituzjoni ta' debitu u għal dan il-għan qabbad lin-Nutar Dottor Joseph Tabone sabiex iħejji l-att relattiv. Il-partijiet, in-Nutar ikkonċernat u x-xhud John Mallia lkoll qablu li n-Nutar qara l-att qabel ġie ffirmat. In-Nutar xehed illi hu ma kienx ikun edott mill-ftehim bejn il-partijiet u lanqas ma kien jissindika r-raġuni wara s-self. Xehed illi hu kien sempliċement jabbozza l-att fit-termini li jgħidulu l-partijiet. Il-konvenuti kkonfermaw li fehmu għalxiex kienu qegħdin jiffirmaw u kkonfermaw ukoll illi l-firem fuq l-att huma tagħhom. Jgħidu pero' li kienu sorpriżi meta semgħu lin-Nutar jgħid illi l-kostituzzjoni ta' debitu kienet rappreżentanti self fl-ammont ta' €25,800 għaliex fil-verita' huma kienu sselfu s-somma ta' Lm15,000 u mhux Lm25,800. Minkejja dan, dak il-ħin iffirmaw mingħajr ma qalu xejn u mingħajr ma mqar ġibdu l-attenzjoni tan-Nutar għall-fatt li l-ammont misluf ma kienx dak indikat minnu fuq il-kuntratt. L-attur mill-banda l-oħra xehed illi s-somma ta' Lm25,800 kienet tinkludi fiha sia l-ammont miluf fis-somma ta' Lm15,000 kif ukoll l-imgħaxx fuq l-ammont misluf.

In-Nutar xehed illi l-flus ma ġewx mgħoddija fil-preżenza tiegħu. Il-konvenut xehed illi l-flus irċevihom dak inhar stess li ġie ffirmat il-kuntratt ta' kostituzzjoni ta' debitu meta l-konvenut mar fl-appartament ta' John Mallia ġewwa Ħaż-Żebbuġ fejn dak inhar kien qiegħed jgħix anki l-attur. Xehed illi l-attur beda joħroġ il-flus kontanti minn postijiet strambi fosthom mill-*fridge* u minn *cupboards*.

Minkejja li l-ftehim kien li s-somma tintradd lura fi żmien sitt xhur mid-data tal-kuntratt ta' kostituzzjoni ta' debitu, il-konvenuti baqgħu morużi. L-attur xehed illi fil-frattemp silef ammonti ulterjuri lill-konvenuti u fuq

dawn l-ammonti wkoll komplew jiddekorru l-interessi bir-rata kummerċjali. In vista tal-morożita fil-pagamenti l-attur talab li jerġgħu jersqu sabiex jiffirmaw kuntratt ieħor ta' kostituzzjoni ta' debitu. Fis-17 ta' Mejju 2010 iffirmaw it-tieni kostituzzjoni ta' debitu għas-somma ta' €74,000. Sia l-attur u kif ukoll in-Nutar Tabone xehdu li kull kuntratt ta' kostituzzjoni ta' debitu kien jikkanċella l-kuntratt preċedenti. L-attur xehed ukoll illi l-ammont indikat fuq il-kuntratt kien jinkorpora ammonti mislufa u imgħaxxijiet. Żied jispjega illi l-ammonti żgħar li kien jislef lill-konvenuti kienu jkunu koperti b'kambjala. Meta kienu jiġu biex jiffirmaw kostituzzjoni ta' debitu, il-partijiet kienu jaraw x'ammonti kienu ġew mislufa, inaqqsu minnhom l-ammonti mħallsa u jikkapitalizzaw il-bilanċ rimanenti b'imgħaxx bir-rata kummerċjali. Xehed ukoll illi r-raġuni il-għaliex l-ammonti indikati fuq il-kuntratti huma figuri għad-dritt huwa dovut għall-fatt illi l-partijiet kienu jaqtgħu il-figura għad-dritt billi jgħollu jew inaqqsu ftit skont il-każ.

Il-konvenuti xehdu illi l-attur u John Mallia kienu qegħdin jippressaw għall-ħlas. Il-konvenuta xehdet li kienet titwerwer meta l-attur kien imur iħabbat fuq il-bieb tad-dar tagħhom sabiex jitlob li jitħallas lura. Min-naħa l-oħra, il-konvenut xehed illi l-ewwel ħlas lura għamlu fis-sena 2015 u li qabel din id-data la kien beda jrodd lura l-kapital misluf u lanqas l-imgħaxx fuq din is-somma.

L-attur xehed illi f'xi żmien wara li kien ġie ffirmat il-kuntratt tas-17 ta' Mejju 2010, l-attur u John Mallia kienu marru fid-dar tal-konvenuti ġewwa l-Qala. L-attur baqa' mpressjonat bil-lussu ta' din l-abitazzjoni u xehed li fiha sab lift, *pool area*, *pool house*, u kumditajiet oħra. Il-konvenut madanakollu xehed illi dan mhu xejn minnu u li għalkemm hemm il-bokka tal-lift dan baqa' ma ġiex installat għar-raġuni li l-konvenuti jinsabu xotti mill-flus.

Minkejja l-morożita' fil-pagamenti, l-attur xehed illi kompla jislef ammonti ulterjuri lill-konvenuti. Isemmi l-ammont ta' €4,000, €7,000, €1,000 u €7,000. Rendikonti tal-ammonti mislufa ma ġewx ippreżentati fl-atti. Jirriżutaw biss riċevuti ta' pagamenti li għamlu l-konvenuti. Madanakollu l-attur xehed illi l-flus dejjem għaddihom lill-konvenut fil-preżenza ta' John Mallia u li saħansitra kienu jgħodduhom. John Mallia kkontradixxa lill-attur meta xehed li la ra flus jgħaddu mingħand l-attur għal għand il-konvenut u lanqas ma kien preżenti waqt l-għadd tal-flus.

Mallia xehed li hu kien iservi ta' ntermedjarju bejn il-partijiet u ta' xhud meta kienu jiffirmaw xi kuntratt ta' kostituzzjoni ta' debitu.

John Mallia xehed ukoll illi l-attur xtaq illi jitħallas sabiex b'hekk jaqta' minn mal-konvenut biss minkejja dan kien baqa' jislef lill-konvenuti ammonti sostanzjali. Żied jgħid illi r-raġuni l-għaliex l-attur kien ikompli jislef il-flus lill-konvenuti kienet ġejja mill-fatt li Mallia kellu fiduċja fil-konvenut għaliex kien jara fih bniedem ħabrieki li kapaċi jirsisti biex jissalda d-debitu.

Fil-15 ta' Frar 2012 l-attur u l-konvenuti reġgħu ltaqgħu għand in-Nutar Tabone sabiex jiffirmaw it-tielet kostituzzjoni ta' debitu, din id-darba fl-ammont ta' €88,651. L-attur ippreżenta prospett fejn jindika li għall-perijodu dekors bejn il-15 t'Awwissu 2012 u l-31 ta' Awwissu 2015 l-imgħax fuq is-somma ta' €88,651 kien akkumula għas-somma ta' €21,578.12. Il-konvenuti ħallsu l-ewwel pagament ta' €1,000 fil-31 t'Awwissu 2015. Minn hawn 'il quddiem il-partijiet ftehmu li l-konvenuti jibdew iħallsu s-somma ta' €1,000 fix-xahar għall-perijodu kollu bejn Awwissu 2015 u Lulju 2016 u minn Lulju 2016 'il quddiem il-pagament kellu jitla għas-somma ta' €1,500 fix-xahar.

Mix-xhieda tal-konvenut jirriżulta illi sal-14 ta' Lulju 2017 huwa kien ħallas lill-attur is-somma ta' €24,000. Xi żmien wara kien offra lill-attur li jħallsu s-somma ta' €42,000 rappreżentanti s-somma ta' Lm15,000 qua kapital misluf u nteressi dekorsi. L-attur xehed li minkejja l-proprosta li saritlu hu ma kienx aċċetta għaliex l-ammont komplessiv dovut mill-konvenuti kien ferm akbar mill-ammont li riedu jħallsu l-konvenuti. Il-konvenut kompla jixhed li l-attur saħansitra beda jirrifjuta ħlas permezz ta' cekk. L-attur xehed li kull meta rċieva ċekk mingħand il-konvenut hu dejjem aċċettah u sarrfu madanakollu, tressqu provi li juru li l-attur kien iħalli noti bil-miktub lill-konvenut fejn jgħidlu li l-flus issellifhom in kontanti u għalhekk ried iroddhom lura in kontanti.

Fix-xhieda tagħhom il-konvenuti jgħidu illi l-attur kien intimidanti fil-komportament tiegħu anki għaliex kien jheddidhom li l-flus lilhom mislufa kienu ta' terzi u li jekk ma jitħallsux it-terzi kienu ser jagħmlu ħsara lilhom u lill-familja tagħhom. Nonostante dan l-aġir allegatament intimidanti, il-konvenuti qatt m'għamlu rapporti dwar dan mal-pulizija eżekuttiva.

Il-konvenut kompla jixhed illi hu ssellef il-flus mingħand l-attur f'żewġ okkażjonijiet biss. L-ewwel ammont kien fis-somma ta' Lm15,000 waqt li t-tieni ammont kien għas-somma ta' Lm1,000 li l-konvenut uża sabiex iħallas għall-istudju biex jikseb kwalifikazzjoni sabiex jaħdem fuq pjattaforma taż-żejt. Minkejja dan, l-konvenuti xehdu li ffirmaw il-kuntratti ta' kostituzzjoni ta' debitu unikament sabiex jieqaf it-theddid. Il-konvenut xehed ukoll illi t-tieni kuntratt kienu rċevewh bil-posta u ma ffirmawhx qudiem in-Nutar waqt illi t-tielet kuntratt ġie ffirmat mill-konvenuta fid-dar tagħha fil-preżenza tal-konvenut. Il-konvenuti kkonfermaw li l-firem fuq it-tlett atti huma filfatt tagħhom.

Waqt li l-konvenut allega li d-debitu huwa kkaratterizzat minn self bl-użura, l-attur ċaħad kategorikament illi l-imgħaxx huwa ferm għola mir-rata kummerċjali.

L-attur xehed illi ma żamm ebda dokumentazzjoni li turi x'ammonti kienu qegħdin jiġu mislufa lill-konvenuti u meta. Fl-atti ġew esebiti biss kopji ta' riċevuti li l-attur kien iżomm fuq pitazz. Fuq dawn l-irċevuti kienet titniżżel id-data tal-pagament, il-bilanċ totali dovut, l-ammont tal-pagament u l-bilanċ rimanenti. Kull riċevuta tirriżulta ffirmata mill-attur, mill-konvenut u minn John Mallia. Mix-xhieda jirriżulta wkoll li kien hemm pagamenti li saru permezz ta' ċekk u għaliex iċ-ċekk huwa riċevuta fih innifsu, l-attur ma ħariġx riċevuta oħra għal dawk il-pagamenti.

Il-quantum tas-sorte pretiż fil-każ ta' llum huwa ammontanti għas-somma ta' **€115,294.47** liema somma tinkludi l-kaptial misluf u l-imgħax bir-rata ta' 6% jew 8%.

L-attur qiegħed jippretendi wkoll il-ħlas tal-imgħax bir-rata ta' 8% sad-data tal-pagament effettiv.

Konsiderazzjonijiet tal-Qorti

Qabel tgħaddi għall-apprezzament tal-provi li tressqu, il-Qorti sejra tagħmel referenza għal dawk il-punti ta` dritt li għandhom siwi fil-konsiderazzjoni tal-mertu ta` din il-kawza.

Diversi huma l-isfaċċettaturi tal-vertenza odjerna.

1. ***Pacta Sunt Servanda***

Il-ftehim illi l-partijiet jilħqu bejniethom u li jikkristallizaw f'kuntratt jew kitba privata huwa l-espressjoni tar-rieda tagħhom. Isegwi illi meta fil-forma u fis-sostanza l-ftehim isir skont kif preskritt fil-liġi, dak il-ftehim ikollu s-saħħa ta' liġi bejn il-partijiet tant illi dak il-ftehim jista' jinbidel biss bis-saħħa ta' ftehim ieħor bejn l-istess partijiet.

Fis-sentenza li tat fil-5 ta` Ottubru 1998 mill-Qorti tal-Appell fil-kawza fl-ismijiet **"Beacon vs Spiteri Staines"** jinghad hekk –

Il-principju kardinali li jirregola l-istatut tal-kuntratti jibqa` dejjem dak li l-vinkolu kontrattwali ghandu jigi rispettat u li hi l-volonta` tal-kontraenti kif espressa fil-konvenzjoni li kellha tipprevali li trid tigi osservata - pacta sunt servanda.

Fit-termini tal-Artikolu 993 tal-Kodiċi Ċivili:

*Il-kuntratti ghandhom jigu esegwiti bil-bona fidi, u jobbligaw mhux biss ghal dak li jinghad fihom, izda wkoll ghall-konsegwenzi kollha li ggib maghha l-obbligazzjoni skont ix-xorta taghha, bl-ekwita`, bl-uzu jew bil-ligi.* (ara – "**Depares noe vs O` Dea noe**" **–** Appell - 25 ta` Gunju 1996).

2. ***Contra testimonium scriptum, testimonium non scriptum non fertur***

Hija kopjuża l-ġurisprudenza li tirribadixxi u tenforza d-disposizzjoni tal-Artikolu 1002 tal-Kap 16 li fejn il-kliem ta` att mehud fis-sens skont l-użu tal-kuntratt huwa ċar, ma hemmx lok ta` interpretazzjoni[1]. F'każ fejn jinħoloq dubju dwar is-sens mogħti lill-konvenzjoni huwa l-ġudikant li għandu b'mod oġġettiv jislet l-intenzjoni tal-partijiet skont kif riflessa fl-att in eżami. Fejn il-konvenzjoni tirriżulta ċara u mill-volonta' tal-kontraenti liberament espressa, tirriżulta inekwivoka, mhux leċitu għall-Qorti illi tinterpreta tali konvenzjoni jew tattribwilha motivazzjoni ulterjuri li la tirriżulta mid-diċitura tal-ftehim u lanqas minn ċirkostanzi oħra. Għalhekk, bl-applikazzjoni tal-prinċipju *in claris non fit interpretatio*, fejn is-sinjifikat tal-konvenzjoni jkun ċar u fejn il-fatti li jkunu wasslu għal dak il-ftehim kif ukoll fatti sussegwenti ma jpoġġux fid-dubju l-volonta'

[1] **Sciberras Trigona vs Aneico**, deċiża mill-Prim`Awla tal-Qorti Ċivili fis-6 ta` Ottubru 1883; **John Zammit et vs Michael Zammit Tabona et noe** deċiża mill-Qorti tal-Appell fit-28 ta' Frar 1987; **Spiteri vs Borg**, deċiża mill-Prim`Awla tal-Qorti Ċivili fit-30 ta` Novembru 2000.

tal-kontraenti ma jkunx leċitu għall-ġudikant illi jagħti lil dik l-iskrittura sinjifikat divers minn dak liberament espress mill-kontraenti għaliex il-prinċipju tad-dritt huwa : *in claris non fit interpretatio.*

Waqt illi bħala regola mhumiex ammissibbli provi li jmorru kontra dak imniżżel mill-partijiet, fis-sentenza fl-ismijiet **Morana vs Spiteri et** deċiża fis-26 ta' Mejju 1952, il-Qorti ta' l-Appell ikkonfermat illi din ir-regola mhijiex waħda assoluta. Tlieta huma s-sitwazzjonijiet li joħolqu eċċezzjoni għal din ir-regola: meta l-att jiġi mpunjat minħabba simulazzjoni; jew meta l-att isir biex jitgħatta jew jinħeba l-att li realment ried isir mill-partijiet; jew meta l-Qorti tkun persważa li jkun sar żball fil-kuntratt. Fis-sentenza appena ċitata l-Qorti kompliet tgħid hekk:

1. Meta l-kontraenti jinkorporaw fi skrittura l-ftehim ta` bejniethom, ghandu jigi prezunt li dak li riedu jiftehmu fuqu nizzluh f`dik l-iskrittura. Ghalhekk ma ghandux ikun lecitu li wiehed mill-kontraenti jdahhal f`dak il-ftehim klawsoli ohra li mill-kitba ma jirrizultawx, jekk ma jkunux klawsoli sekondarji li jkunu qeghdin ifissru jew jiccaraw il-klawsoli principali ...

2. Ghalkemm huwa veru li provi orali jistghu jigu ammessi biex jigu delucidati punti oskuri ta` kitba jew f`xi kazi ta` impunjazzjoni ta` dik il-kitba izda l- provi orali mhumiex ammissibbli biex ifissru dak li fih innifsu huwa diga` car ...

3. Ir-regola li kontra l-prova miktub ma tistax tigi ammessa prova testimonjali mhix applikabbli meta l-prova tigi offerta biex tigi mfissra ahjar l-intenzjoni tal-kontraenti li tkun espressa b`mod ambigwu jew oskur, jew meta jrid jigi pruvat xi fatt incidentali jew accessorju li jkun konciljabbli ma` l-att ...

4. Il-principju "contra testimonium scriptum testimonium non scriptum non fertur" jibqa` jsehh sakemm il-Qorti ma tkunx perswaza illi hemm, zball fil-kuntratt jew li thalla barra xi patt ghal xi raguni specjali ...

3. Konflitt ta` provi

Mill-provi huwa ben evidenti l-kunflitt tal-provi fejn il-partijiet fuq il-kostituzzjoni ta' debitu qegħdin ifornu verżjonijiet totalment differenti għar-raġunijiet li wassluhom għall-iffirmar ta' dak l-att.

Dwar il-kunflitt tal-provi, fis-sentenza tal-Prim'Awla tal-Qorti Ċivili tat-28 ta` April 2003 fil-kawża fl-ismijiet **<u>Ciantar vs Curmi noe</u>** kien preċiżat illi –

Huwa ben maghruf f`materja konsimili illi mhux kwalunkwe konflitt, kontradizzjonijiet jew inezattezzi fil-provi ghandhom ihallu lill-Qorti f`dak l-istat ta` perplessita` li minhabba fihom ma tkunx tista` tiddeciedi b`kuxjenza kwieta jew jkollha b`konsegwenza taqa` fuq ir-regola ta` in dubio pro reo ;

Fil-kamp civili ghal dak li hu apprezzament tal-provi, il-kriterju ma huwiex dak jekk il-gudikant assolutament jemminx l-ispjegazzjonijiet forniti lilu imma jekk dawn l-istess spjegazzjonijiet humiex, fic-cirkostanzi zvarjati tal-hajja, verosimili. Dan fuq il-bilanc tal-probabilitajiet, sostrat baziku ta` azzjoni civili, in kwantu huma dawn, flimkien mal-proponderanza tal-provi, generalment bastanti ghall-konvinciment. Ghax kif inhu pacifikament akkolt, ic-certezza morali hi ndotta mill-preponderanza tal-probabilitajiet. Dan ghad-differenza ta` dak li japplika fil-kamp kriminali fejn il-htija trid tirrizulta minghajr ma thalli dubju ragjonevoli. (Vol. XXXVI P I p 319)

Fis-sentenza tagħha fl-ismijiet **<u>Chef Choice Limited vs Raymond Galea et</u>** deċiża fis-26 ta` Settembru 2013 il-Prim'Awla tal-Qorti Ċivili qalet hekk:

… Illi l-Qorti tqis li, ghalkemm il-grad ta` prova fil-procediment civili m`huwiex wiehed tassattiv daqs dak mistenni fil-procediment kriminali, b`daqshekk ma jfissirx li l-provi mressqa jridu jkunu anqas b`sahhithom. Il-prova mistennija fil-qasam tal-procediment civili ma tistax tkun semplici supposizzjoni, suspett jew kongettura, imma prova li tikkonvinci lil min irid jaghmel gudizzju. Izda f`kazijiet mibnija fuq id-delitt jew il-kwazi-delitt, l-aktar meta jkun hemm imdahhal xi eghmil tal-qerq tal-parti mharrka huwa ammess li "f`kawza civili d-dolo jista` jigi stabbilit anke permezz ta` presunzjonijiet u ndizji, purke` s`intendi jkunu serji, precizi u konkordanti, b`tali mod li ma jhallu l-ebda dubju f`min hu msejjah biex jiggudika" (ara - P.A. PS - Emanuel Ciantar vs David Curmi et - konfermata mill-Qorti tal-Appell fid-19.6.2006).

Illi minbarra dan, il-parti attrici ghandha l-obbligu li tipprova kif imiss il-premessi ghat-talbiet taghha b`mod li, jekk tonqos li taghmel dan, iwassal ghall-helsien tal-parti mharrka (ara - App. Inf. - JSP - 12.1.2001 - Hans J. Link et vs Raymond Mercieca). Il-fatt li l-parti mharrka tkun ressqet verzjoni li ma taqbilx ma` dik imressqa mill-parti attrici ma jfissirx li l-parti attrici tkun naqset minn dan l-obbligu, ghaliex jekk kemm-il darba l-provi cirkostanzjali, materjali jew fattwali jaghtu piz lil dik il-verzjoni tal-parti attrici, l-Qorti tista` taghzel li

toqghod fuqha u twarrab il-verzjoni tal-parti mharrka. Min-naha l-ohra, il-fatt li l-parti mharrka ma tressaqx provi tajba jew ma tressaq provi xejn kontra l-pretensjonijiet tal-parti attrici, ma jehlisx lil din milli tipprova kif imiss l-allegazzjonijiet u l-pretensjonijiet taghha (ara - App. Inf. PS - 7.5.2010 - Emanuel Ellul et vs Anthony Busuttil).

Illi huwa ghalhekk li l-ligi torbot lill-parti f`kawza li tipprova dak li tallega (ara l-Art. 562 tal-Kap 12) u li taghmel dan billi tressaq l-ahjar prova (Art. 559 tal-Kap 12).

… Izda dak li jghodd f`kawza m`huwiex l-ghadd tax-xhieda mressqa ghaliex "il-fatt li xhieda jkunu gew prodotti minn parti partikolari f`kawza ... certament ma jfissirx li l-Qorti hija marbuta li temmen b`ghajnejha maghluqa, jew li temmen aktar, dak kollu li dawn ix-xhieda jghidu `favur` il-parti. Fuq kollox, ix-xhud ma jigix prodott biex jixhed `favur` parti jew `kontra` ohra, imma jigi prodott biex jghid il-verita`, il-verita` kollha, u xejn anqas minn dik il-verita` kollha" (ara - App. Civ. 19.6.2006 - Emanuel Ciantar vs David Curmi et)

Illi l-Qorti tqis li, izda, bhal ma jigri f`kazijiet bhal dawn, il-verzjonijiet tal-partijiet u ta` dawk li setghu nvoluti maghhom ikunu tabilfors mizghuda b`doza qawwija ta` apprezzament suggettiv ta` dak li jkun gara. Il-Qorti tifhem li kull parti jkollha t-tendenza li tpingi lilha nnifisha bhala l-vittma u l-parti l-ohra bhala l-hatja, u dan jghodd ukoll ghall-verzjonijiet li jaghtu dawk il-persuni l-ohrajn li jkunu b`xi mod involuti fl-episodju. Huwa d-dmir tal-Qorti li tgharbel minn fost dawn il-verzjonijiet kollha u minn provi indipendenti li jistghu jirrizultaw il-fatti essenzjali li jistghu jghinuha tasal biex issib x`kien li tassew gara u kif imxew l-affarijiet ;

Illi l-Qorti tifhem li, fil-kamp civili, il-piz probatorju m`huwiex dak ta` provi lil hinn mid-dubju ragonevoli (ara App. Inf. PS - 7.5.2010 - Emanuel Ellul et vs Anthony Busuttil). Izda fejn ikun hemm verzjonijiet li dijametrikament ma jaqblux, u li t-tnejn jistghu jkunu plawsibbli, il-principju ghandu jkun li tkun favorita t-tezi tal-parti li kontra taghha tkun saret l-allegazzjoni (ara - P.A. NC - 28.4.2004 - Frank Giordmaina Medici et vs William Rizzo et). Ladarba min kellu l-obbligu li jipprova dak li jallega ma jsehhlux iwettaq dan, il-parti l-ohra m`ghandhiex tbati tali nuqqas u dan bi qbil mal-principju li actore non probante reus absolvitur (ara P.A. LFS - 18.5.2009 - Col. Gustav Caruana noe et vs Air Supplies and Catering Co. Ltd.) Min-naha l-ohra, mhux kull konflitt ta` prova jew kontradizzjoni ghandha twassal lil Qorti biex ma tasalx ghal decizjoni jew li jkollha ddur fuq il-principju li ghadu kemm issemma. Dan ghaliex, fil-qasam tal-azzjoni civili, l-kriterju li jwassal ghall-konvinciment tal-gudikant ghandu jkun

li l-verzjoni tinstab li tkun wahda li l-Qorti tista` toqghod fuqha u li tkun tirrizulta bis-sahha ta` xi wahda mill-ghodda procedurali li l-ligi tippermetti fil-process probatorju (ara - App. Civ. 19.6.2006 - Emanuel Ciantar vs David Curmi noe). Fit-twettiq ta` ezercizzju bhal dak, il-Qorti hija marbuta biss li taghti motivazzjoni kongruwa li tixhed ir-ragunijiet u l-kriterju tal-hsieb li hija tkun haddmet biex tasal ghall-fehmiet taghha ta` gudizzju fuq il-kwestjoni mressqa quddiemha (ara - App. Inf. 9.1.2008 - Anthony Mifsud et vs Victor Calleja et)

Fis-sostanza l-eċċezzjoni sollevata mill-konvenuti hija fis-sens illi l-iskritturi tas-17 ta' Mejju 2010, dak tal-15 ta' Frar 2012 u dak tat-22 ta' Novembru 2017 huma nulli stante illi bbażati fuq kawża illeċita.

<u>Kawza Illecita`</u>

Il-Kawża illeċita hija regolata mill-**<u>Artikolu 987</u>** tal-Kodiċi Ċivili. Id-disposizzjoni taqra hekk:

L-obbligazzjoni mingħajr kawża, jew magħmula fuq kawża falza jew illeċita, m`għandha ebda effett.

L-**<u>Artikolu 990</u>** tal-Kap 16 ifisser illi:

Il-kawza hija illecita meta hija pprojbita mil-ligi jew kuntrarja ghall-eghmil xieraq jew ghall-ordni pubbliku.

Fis-sentenza tagħha fl-ismijiet **<u>Charles Bartolo vs Victor Chetcuti</u>** deċiża fit-13 ta` Gunju 2013 il-Prim'Awla tal-Qorti Ċivili rrilevat is-segwenti:

ll-qrati taghna dejjem irritenew li n-nullita` ta` kuntratt u konsegwentement l-obbligazzjoni naxxenti minn dak il-kuntratt tista` tigi dedotta per via d`eccezzjoni u mhux mehtieg li, tigi dedotta b`azzjoni, u dana meta dik in-nullita` hija espressament stabbilita mil-ligi. Il-Qorti ta` l-Appell fil-kawza "Elena Agius vs Giuseppe Ciancio" - deciza fit-3 ta` Frar 1936 hekk esprimiet ruhha :-

"Il-kelma nullita` hija uzata fix-xjenza guridika f`zewg sensi, wiehed fis-sens proprju ta` "inezistenza", jigifieri kuntratt null ma jkunx jezisti u qiesu qatt ma sar, u l-iehor ta` "annullabilita"`, jigifieri meta l-kuntratt jew att iehor jista` jezisti u jibqa` jsehh sakemm ma jigix imhassar u mwaqqa` ghal xi raguni li ssemmi u trid il-ligi. ll- gurisprudenza ta` dawn il-Qrati hija kostanti li tirritjeni li meta l-kwistjoni hija ta` nullita`, il-konvenut f`kawza jista` jqajjimha

b`eccezzjoni, izda jekk hija wahda ta` annullabilita` hu ma jistax igibha `l quddiem hlief b`kawza separata `ad hoc`." Difatti huwa pacifiku li din in-nullita` tista` anke tigi sollevata mill-Qorti ex ufficio. (Pace et vs Agius et Vol XLID.p.684)

Illi kif diversi drabi gie deciz minn din il-Qorti u mill-Qorti ta` l-Appell (ara ad es. sentenzi "Reman -vs-Papa" -21 ta` Marzu 1933 ; "Portanier -vs Overend" - 14 ta` Dicembru 1934; u "Smith -vs-Lawrence" - Qorti tal-Appell tal-15 ta` Mejju 1931) "jekk il-kawza tal-hlas tal-flus jew tal-oggetti ghandha rapport dirett mal-konkubinat (...) allura l-obbligazzjoni hija nulla ; jekk il-flus gew mislufa fi zmien il-konkubinat, imma bhala negozju indipendenti, allura huwa validu. Pero`, kif il-gurisprudenza taghna kemm estera, u d-dottrina wkoll dejjem irriteniet, dina hija kwistjoni unikament ta` fatt illi ghandha tkun ezaminata minghand il-gudikant f`kull kaz specifiku skont ic-cirkustanzi ta` dak il-kaz, ghaliex f`materja hekk delikata dawn ic-cirkustanzi jistghu jkollhom importanza deciziva fil-kwistjoni. Hekk f`din il-materja l-Venzi (Diritto Civile, No. 423) jghid:-

"In generale la causa e` illecita quando e` contraria alla legge, al buon costume, all`ordine pubblico, quando cio` si verifichi nei singoli casi e` rimesso al prudente apprezzamento del giudice."

X`jigri jekk wiehed biss mill-partijiet ikun konsapevoli tal-illegalita` jew immoralita` ?

Id-duttrina tiddistingwi bejn il-kaz fejn l-illegalita` jew immoralita` hija unilaterali u fejn hija bilaterali. Jekk iz-zewg partijiet huma konsapevoli, allura japplika il-principju in pari causa turpitudinis melior est condicio possidentis : nemo auditur propriam turpitudinem alligans. Ghaldaqstant hija negata l-azzjoni liz-zewg partijiet mentri fejn l-immoralita` jew l-illegalita` hija biss ta` min jircievi l-flus (l-accipiens), u allura min qed jaghti il-flus huwa innocenti, r-restituzzjoni hija ammessa. Dan il-princjipju hu addottat mill-legislatur taghna fl- artikolu 991 tal-Kap 16.

Jekk jirrizulta ippruvat li s-somma mitluba hija konnessa mal-loghob tal-azzard, jew tirrizulta minn obbligazzjoni li titqies li hija nulla skont il-Ligi, ma jiswix li l-kreditur isostni li d-debitur ammetta id-dejn, jew li hallas permezz ta` cekkijiet ghaliex xorta japplikaw ir-regoli hawn fuq citati."

Fis-sentenza tagħha fl-ismijiet **Francis u Doris Buhagiar vs Ta' Natu Ltd**, deċiża fis-17 ta' Marzu 2021, waqt illi għamlet referenza għall-

ġurisprudenza in materia, il-Qorti tal-Appell għamlet xi osservazzjonijiet li għandhom siwi anki għall-każ in diżamina. Ingħad hekk:

19. F'dan ir-rigward huwa opportun li jinghad illi fil-fehma ta' din il-Qorti, il-kuntratt bejn il-partijiet huwa milqut b'kawza llecita, gialadarba ghazlu li jiddikjaraw prezz differenti minn dak li effettivament thallas, dan ifisser li l-kontendenti fil-kawza kienu komplici fl-illecitu. Ghalhekk din il-Qorti ma tistax tqis it-talba attrici ta' danni naxxenti minn inadempjenza kuntrattwali ladarba l-kuntratt in kwistjoni huwa milqut b'kawza illecita, ghaliex b'hekk hija tkun qieghda tirrendi ruhha komplici fit-twettiq ta' haga illecita. Kif inghad mill-Prim'Awla tal-Qorti Civili, fis-sentenza taghha tal-4 ta' Mejju 2001, fl-ismijiet ***Raymond Mifsud v. Emanuel Magri****:*

"Ladarba kien hemm ksur ta' ligi ta' ordni pubbliku, il-qorti ma tistax tqis dan il-ksur bhala xi haga irrelevanti. Iz-zewg partijiet kisru l-ligi, u ghalhekk ma jistghux issa jinqdew bil-ligi biex ifittxu rimedju kontra xulxin talli, ghax kiser il-ligi, xi wiehed minnhom mar minn taht. It-tnejn kienu komplici fl-illegalita' u ghalhekk issa l-ligi ma tghinhomx: kullhadd jibqa' b'li ha; in pari turpitudinis causa melior est causa possidentis."

20. Ghandu jigi enfasizzat il-principju li min jidhol f' negozju bil-hsieb li jqarraq bil-ligi, m'ghandux ikollu s-serhan tal-mohh li jekk in-negozju jmur hazin, ikun jista' jinqeda bil-ligi biex jiehu lura dak li tilef. Il-biza' li jibqa' minghajr il-harsien tal-ligi ghandu jservi ta' dizincentiv ghal min jigih il-hsieb li jaghmel negozju a skapitu tal-erarju pubbliku u ma ghandhiex tkun il-ligi stess li tnehhi dan id-dizincentiv ghal min ikun irid iqarraq biha. (Ara f'dan is-sens is-sentenza tal-Prim'Awla tal-Qorti Civili tal-14 ta' Ottubru, 1997, fil-kawza fl-ismijiet ***Melita Insurance Brokers Limited v. Joseph Fenech et.*** *u dik ta' din il-Qorti fil-kawza fl-ismijiet* ***Perit Raymond Vassallo vs Anthony Cuschieri*** *deciza fl-14 ta' Novembru, 1996). Kif rilevat ukoll fis-sentenza ta' din il-Qorti tal-5 ta' Ottubru 1998, (Kollez. Vol. LXXXII.II.734) fl-ismijiet* ***Antonio Cassar noe v. Boris Arcidiacono****:*

"id-dispozizzjonijiet tal-artikolu 987 u 991 tal-Kodici Civili mhumiex intizi biex jaghtu xi drittijiet jew vantagg lil min ikun konxjament u deliberatament ikkontratta obbligazzjoni b'causa illecita jew kontra l-ordni pubbliku imma kienu biss intiza bhala <u>*deterrent*</u> *kontra l-esekuzzjoni ta' tali obbligazzjoni."*

21. Dan il-principju ta' kawza illecita kien trattat ukoll minn din il-Qorti, fis-sentenza taghha tas-6 ta' Ottubru, 1999, fil-kawza fl-ismijiet ***Julia Borg et v. Carmel Brignone*** *fejn inghad:*

*"**Gie anzi kostantament ritenut illi f'dawn ic-cirkostanzi n-nullita' ta' l-obbligazzioni setghet tigi sollevata mill-istess Qorti ex officio. "Hija bla effett kwalunkwe obbligazzjoni maghmula fuq kawza illecita' u l-kawza hija llecita meta hija projbita mil-ligi jew kuntrarju ghall-ghemil xieraq jew ghall-ordni pubbliku. U konvenzjoni hija kontra l-ordni pubbliku' meta hija kontra l-interess generali. Il-kwistjoni tal-legalita' jew le tal-konvinzjoni minhabba kawza llecita tista' tigi sollevata ex officcio**." (Vol XLID.p.684 deciza minn din il-Qorti fl-ismijiet Charles Pace et -vs- Philip Agius et).*

'Illi 'rebus sic stantibus', kif logikament jikkonkludi Pacifici Mazzoni:- "Il giudice non puo' accogliere la domanda diretta ad ottonere l'adempimento di una convenzione fondata sopra causa illecita, o che abbia un oggetto turpe o contrario alla legge, benche' il debitore non apponga eccezione di sorta" (lstituzioni, Vol. ll. para 167) u ghalhekk il-Qorti thoss li ghandha tissolleva 'ex officio' n-nullita' tal-kondizzjoni fuq migjuba u maghha n-nullita' tal-konvenzjoni relattiva." (Vol. XLIIIC.ii.646)".

Applikati l-istess principji ghall-kaz in ezami, jsegwi li l-azzjoni attrici ghad-danni naxxenti min-nuqqas ta' adempiment ta' obbligazzjoni kuntrattwali da parti tas-socjeta` konvenuta ma tistax tirnexxi, in kwantu ladarba jirrizulta li l-attur appellat kien partecipi f'kuntratt li huwa milqut bl-illecitu, ma jistax issa jinqeda bil-ligi sabiex jittanta jfittex rimedju ta' danni kontra s-socjeta` konvenuta ghan-nuqqas taghha rizultanti mill-istess kuntratt. Ghalhekk din il-Qorti, filwaqt li tirrileva li l-kuntratt ta' bejgh tas-17 ta' Lulju, 1989, huwa milqut b'kawza llecita, ma tqisx xieraq li tiehu konjizzjoni ulterjuri tat-talbiet attrici u kif inghad qabel, kulhadd ghandu jibqa' b'dak li ha. Din hi materja ta' ordni pubbliku li l-Qorti tista', anzi obbligata, tissollevaha ex officcio.

L-argument tal-konvenuti huwa fis-sens illi huma ma ssellfux l-ammonti li jissemmew fuq it-tlett kuntratti ta' kostituzzjoni ta' debitu. Il-konvenut xehed illi hu ssellef il-flus mingħand l-attur f'żewġ okkażjonijiet biss, darba ssellef Lm15,000 u darb'oħra ssellef Lm1,000. Jgħid illi madanakollu fil-kuntratti tniżżlu ammonti ferm għola liema ammonti jirrappreżentaw interessi b'rati għola minn dawk permissibbli bil-liġi.

Skont il-kuntratti tas-17 ta' Mejju 2010, dak tal-15 ta' Frar 2012 u dak tat-22 ta' Novembru 2017 is-somma kapitali mislufa tidher illi kienet fl-ammont ta' €88,651.

Skont l-attur, matul iż-żmien kienu mislufa ammonti żgħar li meta hu kien jidhirlu li jkunu telgħu għal ammont sostanzjali kien jiġbor dawn l-ammonti f'kuntratt ta' kostituzzjoni ta' debitu ġdid. Kif diġa ingħad, l-attur xehed illi m'għandux rendikont ta' kull ammont żgħir li silef.

Minn eżami tat-tlett kuntratti, il-Qorti tosserva li fit-tlett kuntratti ġie mniżżel illi ebda imgħax ma huwa dovut. Il-Qorti tosserva wkoll illi fuq kull wieħed mit-tlett kuntratti, li għal darb oħra jerġa jiġi mtenni – ġie ffirmat mill-partijiet fil-kawża - ġie mniżżel terminu għar-restituzzjoni tad-debitu iżda ma tniżżlu ebda pattijiet u kondizzjonijiet għal dak li kellu jseħħ f'każ ta' morożita' fil-pagamenti entro t-terminu pattwit. Lanqas ma tniżżlu kondizzjonijiet għar-rigward ta' jekk kellux jiddekorri imgħax, u jekk kellu jiddekkorri minn meta u b'liema rata. Fil-kawża tal-lum l-attur iżda jippretendi l-ħlas tal-imgħaxxijiet bir-rata massima permissibbli bil-liġi u cioe bir-rata ta' 8%. Jirriżulta mix-xhieda tiegħu stess iżda li l-ammonti riflessi fil-kuntratti jinkludi mhux biss il-kapital iżda wkoll l-imgħaxxijiet li akkumulaw minn kuntratt għal ieħor. Mill-provi iżda jirriżulta li l-ebda waħda mill-partijiet ma ppreżentat xi prospett li turi l-ammont dovut qua kapital u l-ammont pretiż qua imgħaxijiet.

Din il-Qorti tosserva illi fil-kuntratti ġia msemmija lanqas ma hu rifless li minnufih mal-iskadenza tat-terminu għall-pagament jibda jiddekorri l-imgħax u kwindi jekk dak illi qiegħed jisħaq fuqu l-attur huwa minnu, allura dan ifisser li l-kuntratt qiegħed juri termini u kondizzjonijiet differenti minn dawk li ftehmu dwarhom il-partijiet.

Fil-kawża fl-ismijiet **Lawrence Farrugia vs Fedela Carabott** deċiża mill-Prim'Awla tal-Qorti Ċivili fit-28 ta` Jannar 2004 ingħad–

*Huwa pacifikament akkolt illi "fil-kaz ta` uzura gie dejjem ritenut li l-obbligazzjoni hija illecita ghall-mutwant, ghaliex il-vjolazzjoni tad-divjet tal-ligi hija maghmula unikament a favur tieghu u kontra l-interessi tad-debitur, li hafna drabi, jekk mhux dejjem, ikollu joqghod kontra l-volonta` tieghu" (Vol. **XXX P I p 103)** ;*

Ifisser ghalhekk li "kwalunkwe ftehim li l-partijiet jistghu jivvantaw biex il-kreditur jasal ghal fini tieghu li jiehu imghax aktar minn dak li tippermetti l-ligi

*huwa null" ("**Neg. Lewis Formosa -vs- Antonio Gatt"**, Qorti tal-Kummerc, 20 ta` Novembru 1934 ; **Kollez. Vol. XV pagna 583** ; u **Vol. XVI PII p246)"***

In vista ta` dak li diga` rrilevat (*supra)* dwar il-prinċipju *contra scriptum testimonium non scriptum non fertur*, il-miktub jibqgħalu piż determinanti sakemm dak il-miktub ma jiġix fix-xejn bi provi univoċi u konklussivi, provi dawn li fil-każ tal-lum jispettaw lill-konvenuti.

Il-Qorti tirrileva illi għajr għal xi aċċenn 'l hemm u 'l hawn ma saret l-ebda prova determinati u konklussiva mill-konvenuti li tipprova l-eċċezzjonijiet tagħhom.

Huwa evidenti li l-oġġett ta` l-atti tal-kostituzzjoni ta` debitu kien self ta` flus li l-konvenuti jidher li użaw sabiex iħallsu d-dejn illi kellhom fuq il-proprjeta' li xtraw fin-Nadur.

Żgur illi hemm ħafna x`jingħad dwar dan is-self partikolarment għall-mod ta` kif ma nżamm ebda rendikonti tad-dovut. Huwa daqstant ieħor ta` tħassib il-fatt illi l-attur baqa` jislef il-flus lill-konvenuti minkejja li messu kien evidenti għalih illi l-konvenuti kienu qegħdin jgħerqu finanzjarjament.

Anke jekk l-attur xehed illi baqa` jislef il-flus għaliex ried jgħin lill-konvenuti, il-Qorti hija tal-fehma li l-ebda persuna ma tislef flus lil ħaddieħor biex tgħinu u mbagħad fl-istess nifs tikkontradixxi l-buon animu tagħha u tgħabbih b`imgħax tali li tpoġġih f'sitwazzjoni finanzjarja aktar prekarja minn dik li jkun beda biha. Anzi għar minn hekk, bħal fil-każ odjern, tkompli tislifhom l-eluf u tkompli tgħabbihom b'aktar imgħax anki jekk evidenti li ma kellhomx flus biex jissaldaw id-debitu. Ma irriżultax illi l-attur kellu l-iskruplu li jieqaf jaħseb dwar is-sitwazzjoni u li jwaqqaf is-self f'ħin tempestiv.

Il-Qorti hija ferm perplessa dwar l-imġieba u l-motivazzjoni reali tal-attur. Madanakollu, minkejja kemm tħassib għandha l-Qorti dwar dan is-self, jibqa' l-fatt illi l-konvenuti ma seħħilhomx jiskarikaw il-piż tal-prova in sostenn tal-eċċezzjonijiet tagħhom. Jallegaw illi s-self kien f'ammonti ferm iżgħar minn dak pretiż mill-attur, bid-diskrepanza tkun użura. Madankollu iżda, ma jirriżultax li kien hemm xi diffikulta' da parti tal-konvenuti kull meta ffirmaw il-kuntratti għaliex anki jekk jgħidu li kellhom xi eżitazzjoni xorta jibqa' l-fatt li ffirmaw b'konsapevolazza sħiħa

tal-import tal-kontenut tal-kuntratti. Terġa u tgħid, iffirmaw mingħajr ebda riżervi.

Dan kollu premess, il-Qorti tirribadixxi illi hija obbligata tiddeċiedi abbażi tal-provi li jkollha quddiemha. Minkejja kemm tħassib jista' jkollha, id-deċiżjoni li tagħti ma tistax tkun motivata mit-tħassib jew perplessita'. Id-deċiżjoni trid tkun imsejjsa esklussivament fuq fatti ppruvati abbinati ma' prinċipju tad-dritt li l-Qorti diġa trattat aktar 'l fuq.

Magħdud dan kollu, il-Qorti sejra tirrespinġi l-eċċezzjonijiet tal-konvenuti.

B'żieda mat-talbiet tiegħu l-attur talab ukoll il-ħlas tal-ispejjeż tal-ittra uffiċjali bin-numru 84/2018 datata 13 ta' Frar 2018. L-attur naqas milli jippreżenta kopja uffiċjali ta' din l-ittra, addirittura lanqas imqar kopja informali tagħha ma tirriżulta mill-atti. La darba din l-ispiża ma ġietx konfermata minn kopja uffiċjali ta' dik l-ittra, din l-ispiża mhix sejra tiġi akkordata.

Riferibbilment għall-kontro-talba, permezz tal-ewwel talba l-konvenuti qegħdin jitolbu dikjarazzjoni li l-kuntratti ta' kostituzzjoni ta' debitu huma msejsa fuq kawża illeċita'. Il-bqija tat-talbiet u cioe l-kundanna għall-pubblikazzjoni ta' att korrettorju huma kosegwenzjali għall-ewwel talba. Fid-dawl tal-fatt illi l-Qorti, minħabba karenza ta' provi, qiegħda tiċħad l-eċċezzjonijiet tal-konvenuti u mhijiex issib illi l-kuntratti huma naxxenti minn kawża illeċita', ma hemmx lok illi tikkunsidra l-kontro-talba u l-eċċezzjonijiet sollevati mill-attur rikonvenzjonat għat-talbiet rikonvenzjonali.

Deċide

Għar-raġunijiet kollha hawn fuq premessi, il-Qorti qegħda taqta' u tiddeċiedi din il-kawża billi:

Tiċħad l-eċċezzjonijiet sollevati mill-konvenuti.

Tilqa' l-ewwel u t-tieni talba u filwaqt li tiddikjara li l-konvenuti huma debituri tal-attur fl-ammont ta' mija u ħmistax -il elf, mitejn disgħa u erbgħin ewro u sebgħa u erbgħin ċenteżmu (€115,249.47)

tikkundannahom iħallsu l-ammont hekk likwidat flimkien ma l-imgħax bir-rata ta' 8% dekorribbli sad-data tal-pagament effettiv.

Tastjeni milli tieħu konjizzjoni ulterjuri tal-kontro-talba u tal-eżżezzjonijiet għall-kontro-talba.

Bl-applikazzjoni tal-Art 223(3) tal-Kap 12 tal-Liġijiet ta` Malta, tordna li kull parti tbati l-ispejjeż tagħha.

(ft) Brigitte Sultana
Maġistrat

(ft) Daniel Sacco
D/Reġistratur

Vera Kopja

Ghar-Reġistratur